

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 5
maj 1959
pris 1 krona

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverka nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m.m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m.m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475
Utställning — Ö. Tullgatan 1

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvärdigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga, varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning.

Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslimhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslimhinnan.

Det är jod som gör skillnaden!

Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräm alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslimhinna. Borsta och massera tandkötten mycket noggrant.

En bra tandkräm
som dessutom innehåller

JOD

En läkemedelsindustri på frammarsch...

medel mot tuberkulos

PAS
Tibinide
Nupasal

vitaminpreparat

Multiplex
Bascoplex
Beviplex m. fl.

järnpreparat

Aktifer
Guttafer
Di-Ferrosan
Ferro-B m. fl.

Ferrosans verksamhet bygger på mångårig erfarenhet och givande samarbete med svensk medicinsk forskning.

Ferrosans forskning och produktion är huvudsakligen inriktad på vidstående läkemedelsgrupper.

FERROSAN — MALMÖ

De handikappades arbetsmarknad

I en specialartikel och ett bildreportage i detta nummer får läsarna närmare bekanta sig med arbetsvärden, men det kan ändå vara på sin plats med några kommentarer även i ledaren. Först bör konstateras att arbetsmarknadsstyrelsen nu bl. a. genom sin rådgivande delegation kontinuerligt informerar de partiellt arbetsföras organisationer i dessa frågor. Det finns också planer på att ytterligare utvidga detta samarbete; en kontakt som — om den skötes på rätt sätt — kan bli mycket fruktbärande för framtiden. Varken arbetsmarknadsstyrelsen eller de partiellt arbetsföras organisationer sitter emellertid inne med någon patentlösning på hur dessa svårbemästrade problem skall lösas. Det är många faktorer att ta hänsyn till. I begreppet partiellt arbetsföra ligger ju en underskattning av denna grupps möjligheter att göra rätt för sig. Man kan säga, att själva språkbruket i sig innebär en stämpel på de människor man vill arbetsplacera. Det hjälper inte att arbetsvårdens tjänstemän numera kan visa på många goda resultat; att människor som tidigare belastat socialvårdens understödskonto blivit produktiva skattebetalare. I det praktiska arbetet är ändå misstron mot den individ, som inte kan stämpelas "fullt prima", ett svårt hinder för arbetsvårdstjänstemannen.

Man behöver för övrigt bara ta en titt på annonssidornas formuleringar i en stor tidning för att få en uppfattning om vilka ofta rent av övermänskliga kvalifikationer, som ställs på den man vill ha i sin tjänst! Vi ska inte här fördjupa oss

i dessa problemställningar utan bara konstatera, att om man inte låser fast sig i schablonmässiga formuleringar, kan en rent mänskligare arbetsmarknad skapas. Livet är nu en gång sådant, att sjukdomar och olika handicap kan drabba oss. En smula eftertanke, om den s. k. hundraprocentiga effekten i arbetslivet, borde ge oss en tankeställare; att se mera mänskligt på arbetshindrades möjligheter. Här kan man sannerligen tala om behovet av en omvärdering av traditionella tänkesätt.

En snabbgranskning av arbetsvårdens siffermaterial (tillgängligt vid tidpunkten för vår pressläggning) säger oss att antalet nyinskrivna vid landets arbetsvårdsexpeditioner år 1958 utgjorde 24.873 personer. Håller vi oss enbart till de fysiskt handikappade grupperna utgör antalet arbetssökande rörelsehindrade 7.906, hörselskadade 347, syndefekta 843 och lungtuberkulösa 2.276. Som vi ser utgör de rörelsehindrade den största gruppen; närmast efter kommer de lungtuberkulösa. I förbigående kan nämnas att antalet fall med lungtbc kvarstående i centraldispensärregister utgjorde 53.260 enl. senast tillgängliga tuberkulosstatistik. Återgår vi till arbetsvårdsstatistiken visar grupperna rörelsehindrade, hörselskadade och syndefekta ökning i antalet arbetssökande — gruppen lungtuberkulösa minskning — jämfört med år 1957. Om man i korthet vill göra några kommentarer till dessa förändringar har nog exempelvis trafikolyckorna en viss betydelse, när

man bedömer gruppen rörelsehindrades ökning; tuberkulosens allmänna tillbakagång och effektivare botemedel kan naturligtvis inte uteslutas vid bedömningen av de lungtuberkulösas minskning. Antalet tillsatta platser (inklusive s. k. skyddad sysselsättning) för år 1958 utgör för rörelsehindrade 2.446, hörselskadade 210, syndefekta 189 och lungtuberkulösa 858. Även här spåras på nytt tendensen ökning för de tre förstnämnda grupperna — minskning för de lungtuberkulösa.

Ovanstående plock i arbetsvårdsstatistiken ger dock ingen helhetsbild av det verkliga behovet av arbetsvård — inte heller av vidtagna åtgärders omfattning. Det hårdare klimatet på dagens arbetsmarknad kan givetvis inte undgå att påverka även de handikappades situation. Det totala antalet tillsatta platser (inklusive s. k. skyddad sysselsättning) för samtliga i statistiken upptagna grupper partiellt arbetsföra under 1958 var 9.151 mot 9.597 1957. När man läser dessa siffror bör man emellertid hålla i minnet att en del handikappade torde ha passerat genom de vanliga arbetsförmedlingsexpeditioner, vilka genom det oroande arbetslöshetsläget bl. a. erhållit ökade resurser för yrkesutbildning. Rent generellt torde alltså kunna sägas, att de partiellt arbetsföra hittills inte drabbats av någon direkt katastrof, men att det kärvare arbetsmarknadsläget — om det fortsätter som hittills — snart kan ställa dem i ett ohållbart underläge. Som framgår i en

BLIXTUNDERSÖKNING BELYSER HJÄLPBEHOVET

*Socialstyrelsen väntar snabbt svar
på frågeformulär — resultat redan i maj!*

Till alla landets socialnämnder har socialstyrelsen nu skickat ett 8-sidigt tryckt formulär med en mängd frågor, som socialhjälpstagare skall besvara. Det gäller alla som har födelsedag den 5, 15 eller 25 i någon av årets 12 månader — sådana personer som haft socialhjälp i april i år.

Vad frågorna gäller

Utredningen vill skapa klarhet, söker få reda på saker om hjälptagarna, som man nu vet ganska lite om. Det gäller familjeförhållanden, bostadsförhållanden — om man bor i egen bostad, har rum uthyrda och liknande. Ja, det är mycket man vill veta. Här ett kortfattat urval ur frågeformulärets mångfald:

Hälsa och arbetsförmåga — om den hjälpte eller någon i familjen är klen, sjuklig, alkoholist, narkoman, har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller invaliditet och uppbär någon hjälp av det skälet eller är utförsäkrad från sjukkassa.

Vandel — om det förekommit eller förekommer spritmissbruk, om man varit eller är straffad eller övervakad.

Sysselsättningsförhållanden — hur stor inkomsten är, om man har arbete eller är arbetslös, har blivit avskedad av en eller annan orsak, har haft eller har arbetslöshetshjälp eller är utförsäkrad från arbetslöshetskassa.

Hjälp från annat håll — om man har sjukpenning, yrkesskadeersättning, folkpension eller annan pension, understöd eller bidrag från något håll, allmänt eller privat.

specialintervju med två av arbetsvårdens målsmän — på annan plats i detta nummer — behövs det nu en snabb utbyggnad och ökade resurser för att kunna säkra arbetsvårdens behov. Det är alldeles tydligt — och det gäller inte minst de tuberkulösa — att det finns ett betydande restklientel som inte hunnit bearbetas. Dessa svårplacerade kräver mycket tid. Ett ökat personalbehov anmäler sig också för en effektivare bevakning av tillgängli-

ga arbetstillfällen. Antalet platser för arbetsträning och skyddad sysselsättning är ju — med ytterligare en hänvisning till specialintervjun — trots en livligare utbyggnadstakt fortfarande få i förhållande till det verkliga behovet. De människor, som av olika skäl måste hänvisas till hemarbete, måste också tas med i beräkningen vid den snabbare uppbyggnad av arbetsvårdsmaskineriet vi här i korta drag berört.

Sixten Hammarberg

Socialhjälp — varför man har den, hur länge den utgått och väntas utgå, vad hjälpen består i (kontanter och annat).

Ekonomi i mars och april i år — en samlad uppgift över den ekonomiska situationen, allt inräknat.

Bakgrunden till hjälpbehovet klarlägges

Undersökningen är den första i sitt slag i Sverige och det är regeringen, som givit socialstyrelsen i uppdrag att utföra den. Innan undersökningen startade har man haft överläggningar med bl. a. socialvårdsmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö varvid intresset för saken visat sig vara mycket stort.

Situationen är helt enkelt den, att en sådan undersökning, som klarlägger hela bakgrunden till det enskilda fallet, orsakerna till att socialhjälp uppbärs och det verkliga behovet, omfattar saker som aldrig blivit ordentligt klarlagda i en jämförande riksundersökning, som kartlägger den enskildes eller familjens hela situation, inte minst den ekonomiska.

I Stockholm vill man gärna — för att ta ett exempel ur högen — ha reda på hur många av de hjälpta som hyr ut rum och på det sättet har inkomster, som myndigheterna inte vet om.

Genom att plocka ut alla ensamstående — män och kvinnor — och i familjerna männen som är födda den 5, 15 eller 25 någon månad på året och som uppbär socialhjälp i april, får man precis 3/30 eller 10 procent av fallen.

Det betyder, att ungefär 5.000 personer blir fingranskade; man räknar med att i april ha ungefär 50.000 som får socialhjälp i hela landet.

När socialvårdstjänstemännen fyllt i formulären för alla dessa — i små kommuner blir det bara ett fåtal eller kanske

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund

Anonnspriser:
Omslagets sista sida 500:—
1/2-sida 400:— 1/3-sida 225:—
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Småannonser:
58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

Sanera tidskriftsfloran!	10
Arbetsvården planerar	14-15
Spanien	20
Vår i paragraflandet	23
Bildkröss	24

OMSLAGSBILD:

Skådespelerskan Ulla Jacobsson
Foto: Harald Borgström

Tbc-medlet PAS

(Para-amino-salicylsyra) är ett mycket använt läkemedel konstaterar *Dagens Nyheter* om en doktorsavhandling av med. lic. Åke Hanngren. Doktor Hanngren har studerat medlets verkningar och konstaterar att det har en ur tuberkulosynpunkt mycket gynnsam distributionsbild i kroppen. Då det därtill är ett billigt läkemedel och föga giftigt spelar det en viktig roll inom tuberkuloterapi, inte minst i de s. k. underutvecklade länderna, där tuberkulosen fortfarande är starkt utbredd.

PAS ingår i s. k. kombinationsterapi, dvs. minst två mot tuberkelbacillen verkamma läkemedel ges samtidigt till patienten, varvid effekten av behandlingen ökar. Med två olika radioaktiva isotoper, radioaktivt kol och radioaktivt väte, tritium, har licentiat Hanngren kunnat spåra PAS spridning i kroppen. Resultaten visar bl. a. att PAS har en synnerligen kraftig ansamling till tarmen — tarmtuberkulosen som förr utgjorde en bland de allvarligaste komplikationerna till lungtuberkulosen har också numera så gott som försvunnit som sjukdom.

Doktorsdisputationen ägde rum på Karolinska sjukhuset i Stockholm. Opponenten var docent Sven Ullberg, Stockholm och professor Jörgen Lehmann, Göteborg.

inga fall — skall formulären gå till taxeringsnämnderna för inkomstkontroll och sedan till socialstyrelsen för omedelbar och snabb bearbetning.

Resultatet blir underlag för statlig kommitté

Så snart resultatet föreligger i bearbetat skick blir det ett underlag för fortsatta överväganden och åtgärder i den s. k. Socialpolitiska kommittén, som bl. a. har att ta ställning till vissa frågor om de handikappade m. m. Man räknar med att materialet skall överlämnas till den statliga utredningen redan i maj. Detta låter nog en smula optimistiskt, men budskapet bör hälsas med glädje av alla, som tidigare vant sig vid en relativt långsam arbetstakt hos statliga utredningar.

Patienten "kan knäckas totalt"

om inte han eller hon får den erforderliga psykiska och fysiska upp rustningen, säger socialläkare Gunnar Inghe i *Socialmedicinsk tidskrift*. Inte sällan behöver vederbörande tränas i praktiskt arbete under skyddade förhållanden innan det blir fråga om att slussas ut på arbetsmarknaden — om någon lämplig sysselsättning till äventyrs kan påträffas.

Tyvärr är resurserna inom arbetsvården alltför otillräckliga och förhållandena på arbetsmarknaden för närvarande så kärva, att detta program endast undantagsvis kan realiseras. För närvarande förekommer inte sällan ett bollande av partiellt arbetsföra mellan socialvård, arbetsvård och arbetslöshetshjälp, som kan verka direkt traumatiserande. Här behövs i eminent grad läkares medverkan för att hindra ett formligt söndermalande av

PRESS | eko

olyckliga människor. Detta är en av rehabiliteringsentusiasternas avsigtsidor. I många fall är det avgjort bäst att helt enkelt pensionera vederbörande, men det kan ofta vara svårt att få läkare att medverka därtill.

Doktor Inghe sätter här pekfingret på de verkliga nyckelproblemen i dagens socialvård — att de partiellt arbetsföra kan få "bolla" omkring länge i papperskvarnen är välbekant. Se för övrigt vad arbetsvårdens målsmän säger om upprustning i specialartikel i detta nummer!

Sjukförsäkringen har inte minskat behovet av socialhjälp

sammanfattar socialdirektör Helge Dahlström i en lång redogörelse om den obligatoriska sjukförsäkringen och socialhjälpens i *Svenska Socialvårdsförbundets tidskrift*:

Den stigande ekonomiska standarden och den obligatoriska sjukförsäkringen har icke medfört den nedgång av socialhjälpklientelet och kostnaderna för socialhjälpens som väl de flesta hoppats och trott. Varför? Ja orsakerna härtill är säkert många och orsakssammanhangen

komplicerade, men den närmaste orsaken torde väl vara den, att socialhjälpens lik som fattigvården huvudsakligen omfattar sådana människor som är definitivt borta ur all förvärvsverksamhet.

Den som ingen arbetsinkomst kan redovisa, blir inte heller sjukpenningförsäkrad. Han står utanför. Bland socialhjälpklientelet finns massor av sociala invalidfall som ännu icke kunnat eller hunnit bli medicinska invalidfall i socialförsäkringarnas mening (psykiskt sjuka dominerar bilden) och för varje år droppar allt flera ner i det sociala träskfolkets skikt utan stora utsikter att komma upp igen.

De som "har droppat ned i det sociala träskfolkets skikt" har inte stora utsikter att komma upp igen — däri kan man säkert instämma med socialdirektör Dahlström. Orsakerna till att folk "droppar ned" kan vara många. Vi tror, att om arbetsvården får ordentliga resurser att gripa in kan åtskilliga människor undgå detta öde.

Det finns en medkänsla för de handikappade inom alla folkgrupper

tror redaktör Rolf Jüding, som under rubriken "Korsdrag i folkhemmet" i tidskriften *Folksam*, tar upp deras problem till skärskådande. De handikappade har inte blivit delaktiga i standardstegringen på samma sätt som andra grupper konstateras vidare:

Det har på något håll elakt påpekats att en av orsakerna till att de handikappades sak kommit i kläm skulle bero på att det inte är politiskt matnyttigt att driva frågan. Det är möjligt att såna uppfattningar kan finnas. Men det är icke desto mindre felspekulationer. Sannolikt är det i dagens Sverige lättare att få en allmän samling kring en utbyggd socialpolitik som tar sikte på den individuella människovården än för generellt verkande reformer. Det går heller inte att missa sig på den solidaritet som finns inom alla folkgrupper för de handikappade.

Schacklösning

Lösningen till problemet av W. Pauly:
1. Tc1 Kd5, 2. Se6 Ke5 matt, eller 1.—, Kd4, 2. Sc3 Kc4, 3. Te4 matt. På 1.—, Kx5 följer, 2. Sd6† och på 1.—, Kf4, 2. Sg3 osv. Ett ypperligt mattbildningsproblem!

Stänk och fikar ur Kjellgren-debatten

Som i korthet berördes i förra numret av Status har författaren Josef Kjellgren, som dog 1948, 41 år gammal, utsatts för ett hästskt angrepp i en nyutkommen bok. Författaren till boken, *Parnass* (om den svenska 30-talsparnassen och Josef Kjellgrens roll), är den kände grafikern Börje Veslen. Som vi tidigare framhållit var Josef Kjellgren — kanske mer än någon annan — de lungsjukas egen diktare. Varför? Ja, det kan vara berättigat med en invändning. Det finns ju så många författare, som sysslat med de lungsjuka. Även Sven Stolpe har skrivit en berömd bok "I dödens väntrum" — är inte exempelvis Stolpe en lungsjukediktare i lika hög grad som Kjellgren? Utan att på något sätt förringa Stolpes och andra sanatorie-skildrars insatser bör man nog värdera Kjellgrens insats här från andra utgångspunkter än de andras.

◇

Några brev från Josef Kjellgren finns ännu i behåll i De lungsjukas riksförbunds arkiv, brev, som visar hans intresse för rent praktiska åtgärder; små utkast till eftervårdsprogram för de lungsjuka. Han skrev till förbundet och begärde att få ta del av olika förslag till bättre eftervård. Och det bör sägas — till dem som i Kjellgren bara vill se en "som hänsynslöst plagierade andra" — att i breven spåras en stark vilja till ett personligt ståndpunkts-tagande i dessa frågor. Så här skriver Kjellgren i ett av breven: "Men för att förvissa mig att dessa funderingar verkligen är mina egna och inte nån slags upprepning av vad som redan sagts av andra, vill jag veta vad som redan skrivits i sak men samtidigt vill jag naturligtvis att mina åsikter ska kunna länkas samman med de förslag som officiellt framlagts av De lungsjukas riksförbund — alltså: jag vill ej vare sig motarbete eller återupprepa Riks-

Erik Asklund, vännen och författarkollegan, har försvarad Josef Kjellgren i den förda debatten. Både Asklund och Kjellgren tillhörde "de fem unga", en femling, som bildat epok i svensk litteraturhistoria.

förbundets förslag, men däremot bredda ut dem och (kanske) tillföra dem nya perspektiv genom mina egna personliga funderingar." När Kjellgren skrev detta — år 1945 — var han svårt lungsjuk. Man kan ifrågasätta om han inte skulle ha kunnat bli en av förbundets första ombudsmän.

◇

För att nu återgå till den rent litterära fejden så beskylls Kjellgren för att ha stulit ur andras litterära verk; han har utgett sig för att vara sjöman utan att ha någon egenlig kännedom om yrket osv. "Kjellgrens största bekymmer var den ständiga risk han löpte att avslöjas som en den där som aldrig färdats på haven", säger Börje Veslen, och efterlyser ett verkligt bevis på sjömanskap; "först och främst sjöfartsboken". Veslen beklagar vidare att det bevismaterial han så energiskt plockat ihop delvis hamnat hos den

tyska polisen under ockupationen av Paris. En del har emellertid återfunnits efter kriget — och det är tillräckligt: "Det räcker till att sopa honom ur litteraturen för all framtid."

◇

På tal om sjömanskapet — att Kjellgren aldrig skulle ha varit till sjöss — har dr Ivar Harrie i Expressen lämnat en klarläggande upplysning. Dr Harries vittnesmål daterar sig från år 1935 då Kjellgren vann ett litterärt pris med boken "Människor kring en bro." I egenskap av ledamot i prisnämnden hade dr Harrie att söka kontakt med Kjellgren:

Det befanns svårt att nå honom med brev eller telegram om priset. Omsider visade det sig att han befann sig som sjöman på en lastbåt på väg till Kanada, och i båtens destinationshamn fick förlaget kontakt med honom. Först sedan båten kommit hem igen kunde vi råkas (behöver det sägas att "tvättningen" rörde rena romantiska detaljer, inte alls var någon "rensning" alltså, och utfördes i fullständigt samförstånd).

◇

Erik Asklund, som liksom Kjellgren tillhörde den berömda kretsen "Fem unga", har varit Kjellgrens främste försvarare under den stora fejden. Men innan vi överlämnar ordet åt Asklund för slutreplik kan det vara av intresse att ta del av en synpunkt från Erik Gamby. Han anser att Kjellgren genom sin sjukdom och svaga kropp hade svårt att skaffa sig de erfarenheter av hårt kroppsarbete, som är en grundstom i hans diktning:

I denna belysning får man se Kjellgrens skildringar av livet till sjöss, och då har man också svårt att lägga moraliska synpunkter på hans försök att verifiera sin egen samhörighet med sjön (t. ex.

Brev från Josef Kjellgren

dessa munderingar verkligen är mina egna och inte nån slags upprepning av vad som redan sagts av andra, vill jag veta vad som redan skrivits i sak (men samtidigt vill jag naturligtvis att mina åsikter ska kunna länkas samman med de förslag som officiellt framlagts av De lungsjukas Riksförbund — alltså: jag vill ej vare sig motarbeta eller återupprepa Riksförbundets förslag, men däremot bredda ut dem och (kanske) tillföra dem nya perspektiv genom mina egna personliga funderingar.)

Ju ~~.....~~ kvickare du kan skicka mej av allt ~~.....~~ du förfogar över angående arbetsterapi och eftervård (både tryckt o otryckt — s.k. sakkunnigeutlåtande) desto fortare kan jag välsigna din goda vilja.

Hjärtliga hälsningar

Josef Kjellgren

Bergsundsstrand 9
S t o c k h o l m

Ur De lungsjukas riksförbunds arkiv har vi plockat fram detta brev, ställt till Status dåvarande redaktör, Johannes Sandrén. Brevet är daterat den 16/4 1945. Man kan inte undgå att få ett starkt intryck av Kjellgrens personliga intresse och vilja till självständig behandling av berörda frågor, när man tar del av brevet. Det är undertecknat med Kjellgrens egenhändiga namnteckning.

historien om att han skulle vara född i en roddbåt). Det senare berodde säkert på de krav, som man under 30-talet ställde på arbetarförfattarna: de skulle ha upplevt den miljö de skildrade. Detta var en press som särskilt hårt måste ha drabbat Kjellgren, vilken för sina ögon hade den popularitet som kom Harry Martinson till del. När man inser detta blir man kanske till och med benägen att förlåta Kjellgren att han tullade andra diktares verk på de erfarenheter från sjön som han själv saknade.

Och så till sist Erik Asklunds slutreplik:

Kjellgren var en diktare av format, som inte bara skrev sjönoveller, utan också romanen om Västerbron. Människor kring en bro, lyrik, dramatik m.m. De "hurrande litteraturdoktorer" Veslen talar om i sin bok har annars betraktats som sansade och omdömesgilla yrkeskritiker mot vilka Veslens utfall står sig slätt. Tjatat om Kjellgren som fullbefaren sjöman eller inte är ovidkommande. Han var diktare. Det räcker.

RIKSDAGEN

Just vid detta nummers pressläggning har riksdagsman Sigfrid Jonsson interPELLERAT i riksdagen om de partiellt arbetsföras situation i dagens arbetsmarknadsläge. "Det är ganska lätt att förstå", säger riksdagsman Jonsson, "att de grupper av arbetshindrade personer det här gäller måste få svårt att göra sig gällande då ett kärvare läge på arbetsmarknaden inträder. Vi befinner oss nu i den situationen." Bevakningen av arbetstillfällena kräver ökad uppmärksamhet från arbetsvårdstjänstemännens sida. Personaltillgången måste tillgodoses bättre, framförallt för att ta hand om restklientelet — de mest svårplacerade som finns inskrivna vid arbetsvårdsexpeditionerna. Även om vi har en ganska hygglig utbyggnadstakt för arbetsträning och skyddad sysselsättning är det verkliga behovet av sådan verksamhet långt större än tillgången av platser, konstaterar riksdagsman Jonsson, som ifrågasätter vilka åtgärder socialministern överväger. Gränsen mellan arbetslös-
arbetshindrad/handikappad är ofta ganska flytande — kan en omDispositionering av arbetslöshetsmedel ge arbetsvården bättre resurser? Vi hoppas kunna återkomma med socialministerns svar på dessa frågor i nästa nummer av Status.

TIDSKRIFTSFLORAN

I en artikel på annan plats rubr. "Sanera tidskriftsfloran!" dras en del paralleller mellan "det renodlade medlemsbladet" och en mera utåtriktad, allmänorienterad, tidskrift av typen Status. Vid genomgången av de partiellt arbetsföras tidskrifter glömde vi att meddela artikelförfattaren, att De lungsjukas riksförbund — utöver Status — utger ett särskilt medlemsblad, "Svensk Sanatorietidning". Härigenom har Status möjlighet att frigöra sig från den interna medlemsinformationen och ägna större utrymme åt andra frågor, bl. a. sådana som är av gemensamt intresse för samtliga grupper av partiellt arbetsföra. I övrigt hoppas vi få möjlighet att återkomma till redaktör Ekströms högintressanta artikel i ett kommande nummer.

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m.m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

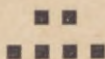
Minskad spritkonsumtion — men ej bland ungdom och kvinnor

Vinerna upp och ölet ned är kontentan av en hastig genomgång av de senaste sifferpyramiderna från kontrollstyrelsen. I den prel. statistiken för år 1958 konstateras vidare att konsumtionen av spritdrycker per invånare räknat har underskridit 1954 års nivå. Försäljningen uppgick till 44,3 milj. 1958, men antalet personer straffade för fylleri har ökat med 38 % i jämförelse med 1954. Tittar man på åldersgrupperingen ifråga om begångna fylleriförseelser visar de yngre årsklasserna en beklämmande aktivitet, särskilt

stark är ökningen i grupperna 15—17 år och 18—20 år. Kvinnofylleriet visar fortsatt ökning med 2.440 omhändertaganden år 1958 mot 2.234 år 1957. Sedan den gamla motbokens sista levnadsår uppgår ökningen till 124 %.

*

Dessa siffror avslöjar torftigt, kortfattat, att det finns träskmarker i folkhemmets utkanter, ja, nära in på knutarna. Kvinnorna och ungdomen är på glid — det är en mycket farlig tendens.

"Du dansar du bleka ungdom", skrev en skald en gång. Ingen bör väl klandra lek och dans i och för sig, men fylleriförseelserna vittna om att glädjekällorna håller på att grumlas på ett högst betänkligt sätt.

*Skärmbildskampanj
ger Hässleby flera patienter?*

Riksdagsledamoten Brita Elmén

Hässleby sanatorium — numera inriktat på att ta hand om tuberkulossjuka alkoholister — är endast halvbelagt. Under det första året — 1957 — belades sanatoriet i snabb takt, snabbare än vad man från början hade tänkt sig, men nu är situationen en annan. Riksdagsledamoten, fröken Elmén, har tagit upp frågan i riksdagen utan att ställa något direkt yrkande. Hässleby öppnades för alkoholsjuka för att befria sanatorierna från alkoholister, som personalen hade svårt att klara. Vad är orsaken till att Hässleby numera endast utnyttjas till hälften av den ursprungliga kapaciteten? frågar fröken Elmén. Jo, även andra sanatorier har låg beläggning f. n. — detta har samband med den minskade tbc-frekvensen — men det finns en mera väsentlig motivering. Hässleby har i viss mån verkat avskräckande, anser fröken Elmén, därför att patienterna tas in där enligt nykterhetsvårdslagen; de vill hellre komma till de vanliga sanatorierna, där de dock måste uppträda på sådant sätt att sanatorierna kan ta mot dem. Vederbörande statsråd anser att bl. a. ekonomiska skäl talar för att man bör ordna på annat sätt för dessa patienter. Fröken Elmén delar inte helt denna uppfattning. De stora städerna, som särskilt yrkat på att detta speciella sjukhus skulle komma till stånd, har planer på att intensifiera skärmbildsundersökningarna för alkoholister. Fröken Elmén ifrågasätter om inte platsbehovet bl. a. genom sådana åtgärder kommer att öka inom den närmaste framtiden.

*Hård förmögenhets-
gräns kan göra invalid bemblös*

Riksdagsman Eric Carlsson.

Flera förslag till lindring för förtidspensionärer, ändringar i gällande lag om folkpensionering, har framlagts av riksdagsman Eric Carlsson m. fl. i Första kammaren. Herr Carlsson framhåller bl. a. att gränserna för de s. k. förmögenhetsfria beloppen är alldeles för snävt dragna. På grund av den hårda reduktion som sker på tilläggs pensionerna — följden av den höga skärpningsprocenten på förmögenhet över 15.000 för gift resp. 20.000 kr för ensamstående pensionär — har yrkats på reducering av denna skärpningsprocent från 20 till 5 % av det belopp varmed förmögenheten överskrider de nämnda siffrorna. Det kan tyckas, säger herr Carlsson, att förmögenhetsgränsen ligger relativt högt. Men det är ett hårt öde att bli invalid — och ännu hårdare om man har ett eget hem eller en mindre jordbruksfastighet, som man lyckats göra sig skuldfri på; en tillgång, som försvårar eller omöjliggör att få tilläggs pension. Man kan tvingas att "äta upp sin fastighet" innan man får tilläggs pension. Man måste förstå hur det känns för en sjuk person med inkomstbortfall. Han blir utan invalidpension därför att han har ett eget hem. "Jag har på nära håll bevittnat hur detta verkar och jag förstår dessa människors reaktion", konstaterar herr Carlsson. I avvaktan på socialförsäkringskommitténs förslag är det rimligt att man lättar på den nuvarande hårda inkomstprövningen för invalidpensionerna, hävdar riksdagsmannen i reservation till andra lagutskottets utlåtande i berörda frågor.

Institut synar olika mattsopare och lär oss koka engelskt te

Konsumentinstitutet håller ögonen på allt som rör sig i hushållsbranschen, prövar och granskar med husmoderlig stränghet. I dess uppgifter ingår bl. a. att testa diskvatten, dvs. undersöka effektiviteten av olika disk- och tvättmedel vid varierande temperaturer. Här kommer man också in på frågan om handskador, känsligheten för olika sorts vatten m. m. Institutet prövar också olika mattsopare och redovisar bl. a. erfarenheter från England, där mattsopningen är ett stort problem därför att engelsmännen är så förtjusta i mjuka

mattor. Det engelska sättet att laga te redovisas i rent vetenskapliga teser. Så här går det till: man håller sjudande vatten över tebladen och låter det dra 3—5 minuter. Vattnet får inte egentligen ha kokat, så att luften drivits ut, för då blir smaken fadd. Bäst är alltså te i kannan. Vi fördjupar oss inte längre i tekulturens många faser utan nöjer oss bara med att konstatera att i England förbrukar man 4 kg te per år och person, i Sverige är motsvarande siffra 1,7 hektø. Det visar engelsmännens kärlek till te.

Det är en äkta engelsk lady och vi ser av hennes förtjusta min att hon är sysselsatt med något mycket angenämt — hon håller upp te!

SANERA TIDSKRIFTSFLORAN!

Till de mera seglivade traditionerna hör att en organisation — stor eller liten — skall ge ut en egen tidskrift. Det tycks inte spela någon större roll hur tidskriften ser ut och om de nerlagda pengarna förräntar sig — huvudsaken synes vara att organisationen då och då får göra sig påmind via sin publikation. På annat sätt kan man inte tolka existensen av den rikhaltiga flora av små och stora tidskrifter vårt land står med. Om utvecklingen inom tidskriftsområdet skall förutspås vågar man nog gissa på att antalet tidskrifter kommer att minska. Det blir säkerligen fråga om sammanslagningar av tidskrifter, s.k. kartelltidskrifter eller också att man satsar sina resurser på centrala publikationer och lägger ner förbunds- eller lokala organ.

Den utvecklingen betingas av insikten om att det är slöseri med pengar och arbete att behålla den tidskriftsflora vi har.

Vid årsskiftet inledde redaktören för TCO-tidningen, Roland Ekström, en uppmärksam debatt om fackförbundspressen på Stockholms-Tidningens kultursida. Vi har bett honom att även titta på några av de partiellt arbetsföras tidningar. Här redovisar han — fritt och utan några direktiv från oss — sina synpunkter på fem olika tidningar, språkrör för riksorganisationer i Rikskommittén för Partiellt Arbetsföra. Tag del av redaktör Ekströms debatteggande artikel om vår press!

Man föröder sin informations- och propagandakraft på många bäckar små istället för att åstadkomma en hel å! Men det har på senare tid också kommit in andra saker i bilden som understryker behovet av att rationalisera bort en del organisa-

tionstidskrifter. Till den ständigt ökade strömmen av värdefull läsning bl.a. i dagstidningar och tidskrifter får nu också läggas televisionen, vilken stjälar mycket tid från läsningen. En människa som vill vara någorlunda orienterad kan rimligen inte hinna med att läsa böcker, dagstidningar, gå på intressanta föredrag, se teater och film, lyssna på radio, titta på TV och dessutom läsa alla de organisationstidningar som finns. Vill organisationerna få sina tidskrifter lästa, får de nog minska ner antalet betydligt och dessutom göra dem konkurrenskraftiga ur lärsynpunkt — krav som pekar hän mot färre och dyrbarare tidskrifter!

En sådan utveckling sitter emellertid lite trångt. Bland de äldre organisationerna (exempelvis LO-förbunden) har man hunnit ett gott stycke på väg. Man har gjort en handfull kartelltidningar, vilka givit de i kartellen ingående förbunden ett slagkraftigare språkrör. Inom flera andra organisationer dras man fort-

En knippe tidskriftsvinjetter; tidskrifter utgivna av de fem organisationerna i Rikskommittén för partiellt arbetsföra. Dessa pressorgan behandlas i artikeln. Vi har därutöver också tagit med de nordiska tuberkuloslandsförbundens vinjetter för att ge ett internationellt blickfång över de partiellt arbetsföras egen press.

farande med en splittrad och föga effektiv press. Man tycker annars att det skulle ligga nära till hands för organisationer som exempelvis arbetsmarknadens att sammanföra sina tidningsresurser, eftersom nästan alla av dem samarbetar i en topporganisation. Nå, nu är det väl naturligt att den utvecklingen inte låter vänta på sig alltför länge.

Men det finns ju andra tidskrifter än de som ges ut av de fackliga organisationerna. Det faller sig naturligt att i Status nämna de partiellt arbetsföras publikationer, speciellt som de olika organisationerna på detta område beslutat sig för att aktivera samarbetet i Rikskommittén för partiellt arbetsföra. De fem organisationer som är med i detta samarbete ger ut var sin tidskrift. Vi har "de blindas tidskrift", vi har "Kontakt" som är organ för de dövas riksförbund, vi har "Auris" som ges ut av hörselfrämjandet, vi har "Svensk vanföretidskrift" och vi har slutligen Status — de lungsjukas tidning. Den som läser dessa tidskrifter och som samtidigt erinrar sig samarbetet i rikskommittén tycker nog att det är fyra tidskrifter för mycket bland dessa fem. Därmed har inte sagts att någon av dessa tidskrifter skall leva vidare på de övrigas bekostnad — vad man med fog kan hävda är väl dock att rikskommittén skulle kunna samsas om en gemensam tidning för de partiellt arbetsföra — ett publicistiskt slagkraftigt organ som kunde hävda de partiellt arbetsföras intressen i den offentliga debatten. En sådan tidning skulle säkerligen bli till fromma både för det framtida samarbetet inom rikskommittén och för ett rimligt hänsynstagande från samhällets olika instanser till de partiellt arbetsföra.

Tittar man på de fem nämnda tidskrifterna kan man nog få ledning när det gäller att försöka bedöma hur en gemensam tidning bör se ut. De fem tidskrifterna spänner mellan det renodlade och lite torra medlemsbladet till läsvärda tidningar med bred innehållsbas. Man kan nog säga att bland dessa fem tidskrifter finns organisationstidningarnas två grundtyper representerade. Det typiska medlemsbladet är exempelvis Auris och exempel på en mera modernt inriktad tidning hittar vi i Status. De övriga tidskrifterna grupperar sig någonstans emellan dessa båda "ytterligheter".

Man kan ha den största förståelse för att en organisationstidning håller sig med en ganska snäv innehållsbas — dess huvudsakliga målsättning är ju att informera

medlemmarna och allmänheten om de frågor och problem som organisationen har att brottas med.

Men en sådan begränsad målsättning är knappast tillfyllest och dessutom kan man uppnå bättre resultat ur organisationens synpunkt om tidskriften har ett bredare innehåll — den lättare läsningen drar till sig grupper som tidskriften annars skulle gå miste om! Det resonemanget måste nämligen vara riktigt som säger att har man en gång börjat läsa lite i en organisationstidning, så är steget inte så långt till det mera organisationsbetonade materialet.

Och så några ord om den begränsade målsättning som härskar i ett renodlat medlemsblad. Är det så säkert att en organisation blott skall ta på sig ansvar för medlemmarnas åsikter ur just den aspekt som organisationen bildats? Har inte organisationen också ansvar för hur medlemmarna tycker och tänker i andra frågor av samhällelig och kulturell art? Och hänger förövrigt inte den ena samhällsfrågan ihop med den andra, dvs. utgör inte organisationens arbete en integrerande del i hela samhällets funktion? Eller för att tala mera konkret. De partiellt arbetsföra kan inte — liksom heller inte någon grupp — handla som om de satt i ett lufttomt rum. Vi måste alla ta hänsyn till det samhälle vi lever i och till de problem och svårigheter det samhället har! Har man detta klart för sig, då blir det svårt att driva de resonemang som ligger bakom medlemsbladets innehåll. Man kommer då istället över på en tidning som har en bredare innehållsbas. För att knyta an till de fem tidskrifter som här nämnts — man kommer fram till en tidning som har drag gemensamma med Status. Status breda bevakning av olika samhällsfrågor — sociala såväl som kulturella — är säkert det riktiga och mest effektiva sättet att ge tidskriftsinformation. Detta röjs också av den framgångsrika organisationspressen på andra områden. Här kan vi peka på sådana publikationer som Arbetsgivareföreningens Industria eller de kartelltidningar på LOSidan som tidigare nämnts. Även TCO och böndernas organisationer är inne på liknande vägar.

Saneringen av tidskriftsfloran har alltså huvudsakligen två motiv. Främst måste mot de betydande belopp som läggs ner i tidskrifterna svara en tillfredsställande opinionsbildande effekt — allmänheten har varken tid eller lust att läsa de alltför många och ofta lite torftiga tidskrifter

Sociala notiser

ARBETSLÖSHETEN sjönk med 13.000 från januari till februari månad. Den totala arbetslöshetssiffran i landet var i februari 59.700. Det utgör 3.000 personer mer än i februari 1950 och 2.000 mer än i februari 1957.

TJÄNSTEMÄNNEN ökar i dagens samhälle. År 1940 fanns 600.000 tjänstemän i landet. År 1960 beräknas antalet vara 1.050.000 — alltså närmare en fördubbling på 20 år.

TRAFIKOLYCKORNA ökade med 7 % under år 1958. 907 personer dödades i trafiken — det är en preliminärsiffra, det reella antalet torde komma att ligga omkring 950. Olyckorna inom tätbebyggda områden visade en minskning med 9 %, på landsbygden var det i stället en ökning med 4 %.

PSYKISKA SJUKDOMAR är dominerande inom sjukvården på många håll i världen. I Europas industriländer är mellan 30 och 40 procent av sjukhussängarna genomsnittligen belagda med patienter som lider av psykiska sjukdomar.

OLYCKSFALLEN under år 1958 utgjorde 122.000 yrkesskadefall i landet (preliminära siffror). Det innebär en minskning från tidigare år: år 1957 var motsvarande antal 126.700, år 1956 132.200.

som ges ut i vårt land. En sanering ger bättre ekonomiska resurser åt tidskrifterna och detta i sin tur gör dem mera smakliga och lockande ur läsarsynpunkt. Det är utifrån sådana resonemang som man är beredd att rekommendera såväl de partiellt arbetsföra som andra organisationer att slå samman sina tidskrifter till mera effektiva enheter. Som en betydande vinst av detta bör också följa bättre samarbete mellan de organisationer som står bakom den gemensamma tidskriften. Och det är sannerligen nödvändigt! Den organisationsplittring som finns här och var i vårt samhälle gagnar inte någon. Såväl de som är medlemmar i organisationerna som de som har att samarbeta med dessa organisationer — jag tänker på myndigheter och andra organisationsbildningar i samhället — har glädje av ett fastare samarbete mellan sammanslutningar med likartade intressen.

Holland skapar effektiv arbetsvård

Lag ger arbetsplatser åt
handikappade — arbetsvårdstjänstemannen
”tar patienten på sängen”

Arbetsvårdsassistent Ulla Grafström har genom ett stipendium från Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos och andra folksjukdomar beretts tillfälle att studera arbetsvård i Holland och Tyskland. I Nationalföreningens kvartalsskrift, häfte 1 1959, har hon sammanfattat sina reseintryck. Vi tar oss friheten att återge några avsnitt ur denna innehållsrika reseberättelse, som ger en levande bild främst av holländarnas framsteg och vilja att skapa bättre utkomstmöjligheter för de partiellt arbetsföra.

Registrering och kvotlagstiftning

Genom en särskild lag ”må en handikappad person registreras som sådan vid arbetsförmedlingen i det distrikt, där han eller hon vistas.” Man bör emellertid komma ihåg att registreringen är frivillig. Men vill man komma i åtnjutande av olika hjälpförmåner, som är lagstadgade, är det givetvis en stor lättnad för de partiellt arbetsföra att låta inregistrera sig. Blir man först något förvånad över denna lagmässighet — sett mot bakgrunden av vårt eget system här hemma — så är det anledning att ytterligare spärra upp

ögonen för lagens ingrepp på arbetsmarknaden. Den säger nämligen att varje arbetsgivare, som sysselsätter mer än 20 personer, är förpliktad att i sin tjänst anställa åtminstone en handikappad på ett maximum av 50 anställda och vid mer än 50 anställda minst en handikappad på varje 50-tal. Om det blir tvistigheter, exempelvis om en person är att betrakta som handikappad eller ej, kan den handikappade, vederbörande arbetsvårdstjänsteman eller arbetsförmedlingens styrelse hänskjuta frågan till ett särskilt rådgivande organ. Lagen ger också rätt till befrielse från skyldighet att i sin tjänst anställa en handikappad. Ett sådant skriftligt tillstånd om befrielse för arbetsgivare kan utfärdas för bestämd eller obestämd tid och kan när som helst ändras eller återkallas.

Lång vårdtid för tbc-patienter

Vårdtiderna för tbc-patienter är betydligt längre än hos oss. De patienter, som har kemobehandling och vila vårdas på sanatorierna i regel mellan 1 1/2 och 2 år och de, som opereras ligger kvar upp till 9 månader efter operationen. Vid

ett sanatorium, som assistent Grafström besökte, bedrevs en omfattande rehabiliteringsverksamhet i form av fysisk behandling, sjukgymnastik, arbetsterapi osv.

Arbetsvårdstjänstemannen som studieledare

Då patienterna i regel får stanna lång tid gör yrkesvägledaren och arbetsvårdstjänstemannen täta och regelbundna besök på sanatoriet. Korrespondenskurser av olika slag förekommer i ganska stor utsträckning. Här är att notera att arbetsvårdstjänstemannen kontrollerar de rättade svarsbrev. Visar det sig att studieresultaten är mindre goda undersöks anledningen mycket noga. Det mindre goda resultatet kan bero på den medicinska behandlingen, på problem hemma eller på att patienten helt enkelt inte förstått en eller annan detalj. I viss utsträckning kan patienten få extra undervisning av lämplig lärare.

*

Det är tydligt sammanfattar assistent Grafström, att Holland hunnit mycket långt i arbetsvårdens organisation. Själva utredningsarbetet, för att ta ett exempel, verkar mycket enklare än hos oss. En arbetsvårdstjänsteman använder ett fyrsidigt frågeformulär, exempelvis för en yrkesutbildning, på vilket läkaren, yrkesvägledaren och arbetsvårdstjänstemannen får plats med sina synpunkter på samma papper. Det är också tydligt att landets näringsgeografiska situation i hög grad gynnat den snabba utveckling som ägt rum.

Snabbintervju med målsmän i arbetsvården

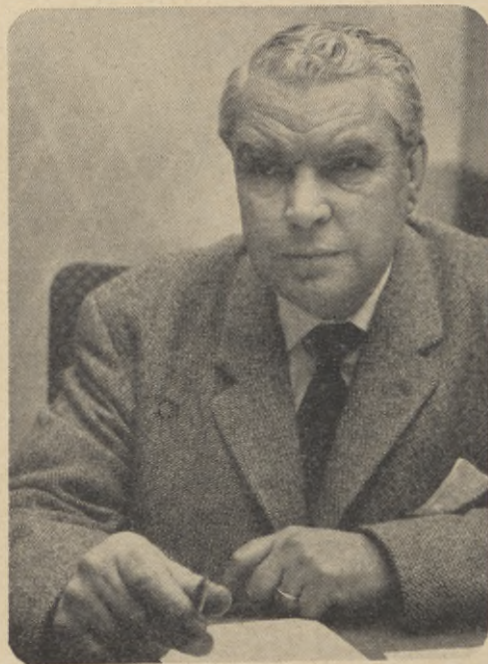
Byråchef Albert Bergh:

VI HAR officiellt cirka 109 tjänster för arbetsvård inom landets arbetsförmedling. Om vi gör klart för oss vilken expansion vi fått inom denna gren av arbetsförmedlingen, är vi sorgligt underbemannade, säger byråchef Bergh. Den s.k. Kjellmanskommittén föreslog — redan på 40-talet — 141 befattningar sammanlagt för detta krävande arbetsfält. Märk: det var innan man ännu hunnit skaffa sig mera ingående kännedom om vad modern arbetsvård för handikappade kräver av oss.

VI BEHÖVER minst ytterligare 10 tjänster för att vara någorlunda hyggligt rustade för att ta hand om de många svårbehandlade problem, som möter de handikappade. Man måste ha tid för dessa människor. Frånsett det aktuella nytillskottet kvarstår nu ett restklientel av svårplacerade, vars problem tar mycket tid i anspråk för en arbetsvårdare att klara ut — och det behövs kvalificerat folk för det. Personalbehovet är nog ett av våra största problem — glöm inte att bevakningen av arbetstillfällena kräver tid och grundliga insikter!

Byrådirektör Roland Ericsson:

VI HAR nog bättre kvalité på arbetsplaceringarna nu än tidigare, bl. a. därför att tillgången på arbetsträningsplatser blivit bättre, konstaterar byrådirektör Ericsson. Vid årsskiftet fanns 2.800 platser i hela landet för arbetsträning och skyddad verksamhet. Det låter ganska bra — inte minst med tanke på att utbyggnadstakten för dessa anläggningar är raskare nu än tidigare. Låt oss emellertid titta lite närmare på dessa frågor.

VI BEHÖVER för att tillgodose det aktuella behovet mellan 12.000—15.000 sådana platser — vi har långa väntetider nu. Med den nuvarande byggnadstakten — cirka 300 platser per år beräknad med hänsyn till rådande konjunkturläge — skulle det ta cirka 40 år att fylla behovet. Vi måste även räkna med ökat stöd från statsmakterna — statsbidraget är för litet — men den saken är föremål för våra överväganden. Ingen kan nu säga hur den frågan skall lösas.

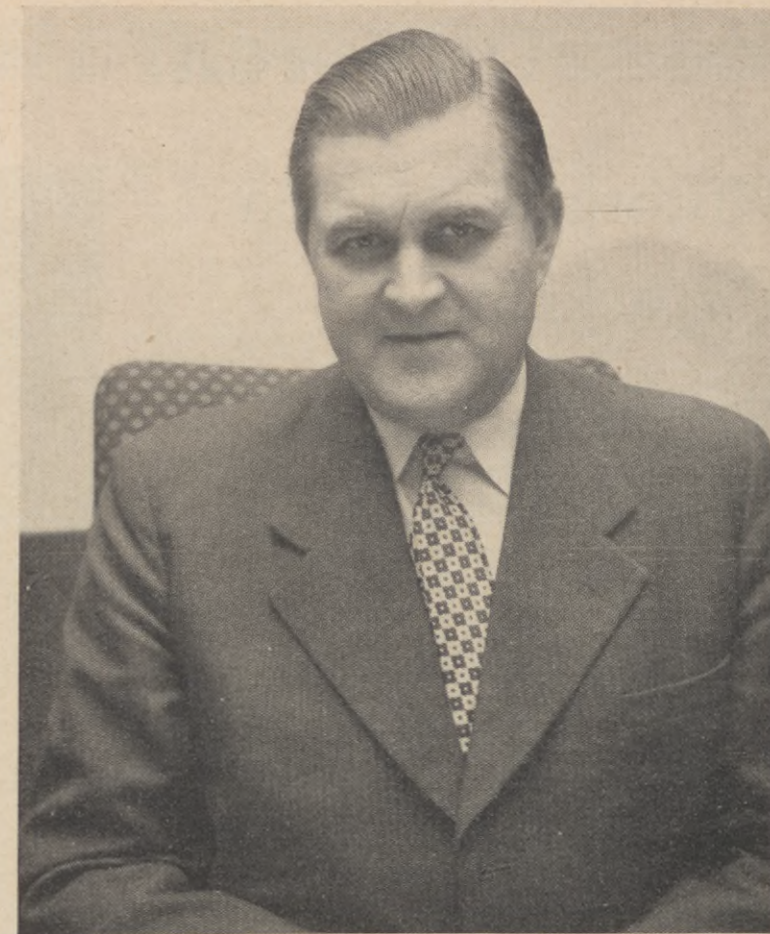

Sammanträde med Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårdsdelegation med representanter för medicinalstyrelsen, pensionsstyrelsen, vanförevårdens centralkommitté, de blindas förening, de lungsjukas riksförbund, de vanförs riksförbund och Hörselfrämjandets riksförbund. Förutom tjänstemän från arbetsvårdsbyrån ser vi vid bordets kortända, chefen för arbetsmarknadsstyrelsen, generaldirektör Bertil Olsson.

Arbetsvården planerar

Numera vet nog folk i allmänhet att det finns något som heter arbetsvård. Men hur fungerar den — ett ämbetsverk? I frågan ligger kanske en misstanke, att här har vi något stelt och byråkratiskt. Låt oss först fastslå, att i Arbetsmarknadsstyrelsen finns en arbetsvårdsbyrå, som sysslar med arbetsvård, en plats där alla trådarna från arbetsförmedlingskontoren i hela landet löper samman, där planeras för partiellt arbetsföra; träningsverkstäder, skyddad sysselsättning, yrkesutbildning och arbetsplacering i allmän och enskild tjänst. Det är en utåtriktad verksamhet. Man vill skapa kontakter med näringsliv, samhälle och organisationer. Ett ämbetsverk? Alldeles riktigt — men med mycket utåtriktad funktion. En betydelsefull uppgift är att skapa ett samarbetsvänligt klimat — en förutsättning för en värdig livsform, arbete och trivsel för de handikappade.

Foto: DAGENS BILD

Generaldirektör Bertil Olsson deltar med stort intresse i planläggningen av arbetsvården. Bland aktuella arbetsuppgifter ingår bl. a. att skapa en bredare bas för upplysningsverksamheten omkring de partiellt arbetsföra med filmer, bildband, trycksaker, en förteckning över talare för möten och konferenser m. m.

Kurator Birgitta Corrias (stående) och fru Karin Bergman i Hörselfrämjandet diskuterar arbetsvårdsstatistik för hörselskadade.

Vid vårt besök på arbetsmarknadsstyrelsen pågick en varuvisning; produkter, som tillverkats vid tränings- och skyddade verkstäder för partiellt arbetsföra. Det är inte möjligt att här visa alla vackra saker i finmekanik och andra nyttoartiklar, vilka radats upp på borden. Låt oss bara titta på pärmar och några praktiska kontorsaker. Ljusstaken längst upp är en aktuell exportsak till katolska länder, där ljusstakar är en mera begärlig vara än hos oss!

Vävstolen har upplevt sin renässans. Just den här typen har väckt livlig uppmärksamhet i utlandet och kan man bara lösa problemet med förpackning och transport, bör den bli en bra länk i produktionskedjan. Nya idéer och djärva initiativ är just vad våra verkstäder och enskilda företagare behöver i dagens sysselsättningsläge.

Historia i gedigen förpackning

Vi serveras dagligen via press, radio och TV många fakta om samhället, politiken och de olika folkgruppernas viljeyttringar. Allt detta måste ju för många te sig som små bitar, lösryckta ur ett större skeende. Sammanhangen, det större skeendet, får läsaren och lyssnaren själv ofta försöka binda ihop så gott det går. Om det exempelvis blåser upp till debatt i en viss fråga, hör vi hur mycket rivs upp ur det förflutna; man söker få oss att förstå, att den och den ståndpunkten har stöd i vad som hände då och då, att en viss befolkningsgrupp inte vill finna sig i det och det osv.

Den dagsaktuella kartan blir nog på så sätt ofta lite suddig, om man inte har en egen bakgrund av vetande att knyta ihop de skiftande rösterna på dagens torg med. Elis Håstad, känd politiker och statskunskapsprofessor, har skrivit ihop en sådan sammanhängande bakgrund, packat ihop ett aktningvärt sortiment av historiska och politiska data i en inte alltför skrymmande bok. Den lilla boken kan få plats i

Lantbrukaren
Axel-Pehrsson-Bramstorp.
Teckning av Birger Lundquist 1943.

Statsminister Per Albin Hansson och högerledaren professor Gösta Bagge ta igen sig i solskenet efter marschen ut till Gärdet i medborgartåget 1940.

rockfickan. Innehållet kan således avnjutas på lediga stunder, när det passar.

Allt det väsentliga som hänt i politik och samhällets strukturförändringar finns hopplokat: olika regeringar och statsråd, större politiska frågor, partierna, befolkningsgrupperna och organisationslivet, idéprogrammen och det praktiska handläggandet av reformer och stridsfrågor m. m. Professor Håstad glömmer heller inte bort utrikespolitiken och de större utblickarna. En god portion av det sammanhållande lim, som heter gemensamma värden, har professorn tydligen behövt för att hålla ihop hela framställningen. Han har heller inte sparat på den sortens häfta. Innerst inne är nog professor Håstad för mycket av samarbetsmänniska för att kunna bli en riktigt fräsig och slagfärdig politiker. Denna attityd, som man tycker sig skimta här och var i boken, är emellertid inget hinder för den objektiva framställningen om de väsentliga utvecklingsdragen i vår politiska historia under 1900-talet. Det behövs — som inledningsvis framhållits — en bra orientering i det förflutna för att rätt hålla ihop alla fakta om dagsaktuella politiska skeenden i dagens samhälle. Den här snabba historiska översikten är just vad vi behöver. Och det bör

även tilläggas, att professor Håstad ser inte bara tillbaka — framställningen sträcker sig långt in i nuet och dess många problemställningar.

S. H.

Elis Håstad, Sveriges historia under 1900-talet, Bonniers.
Pris 7:75.

"Konung Arvid Lindman I". Karikatyr av Jac (C. A. Jacobsson) i Söndags-Nisse 14/6 1914.

En västkustmålarinna

AV ERNST ROOS

Under slutet av 20-talet samt under 30- och in på 40-talet var Göteborgs-måleriet något för sig självt inom svensk konst. Den s. k. göteborgskolorismen har emellertid inte helt klingat ut. Den har fortfarande ett starkt grepp om sinnena. Och det är ännu ganska lätt att särskilja västkustmålarna från andra, likaså de av dem påverkade — de senare finnas inom alla Sveriges landamären. Den färgromantik som med göteborgskolorismen slog igenom hade tydligen ett sammanhang med något i tiden. Kanske det var opposition mot det alltför intellektuella, det cerebrala av franskt märke?

Den målarinna som vi här presenterar, Dagmar Holmquist-Alexandersson, började inte sin konstnärsbana i Göteborg utan i födelsestaden Stockholm, där hon åren 1932—1934 studerade vid Tekniska skolan och vid H. Blombergs och N. Adlers målarskola. Då hon 1935, vid tjugottio års ålder, kom till Valands målarskola i Göteborg fick hon Sigfrid Ullman till lärare. — Sedan dess har hon förblivit västkustbo. År 1945 gifte hon sig och flyttade ut till Älgön. Där stannade hon tills hon för några år sedan återinflyttade till Göteborg. — Hon är medlem av Göteborgs konstnärsklubb och Konstnärernas riksorganisation.

Kusten, skärgården och hamnen uppstår ett stort rum i hennes motivkrets, och det där speciella i västkustmåleriet har gått henne i blodet. Hon är emellertid en mycket särpräglad konstnärstyp, och hennes konst är i högsta grad personlig.

Dock var det från början kanske inte så aldeles givet, att Dagmar Holmquist-Alexandersson skulle bli målare. Sång och musik har hon stor fallenhet för och kunde säkerligen med framgång ägnat sig åt det, om ödet länkat det så. Uteslutet är ej heller att hon kunde gjort lycka som skådespelerska. Dessutom har hon en omiskännlig litterär ådra.

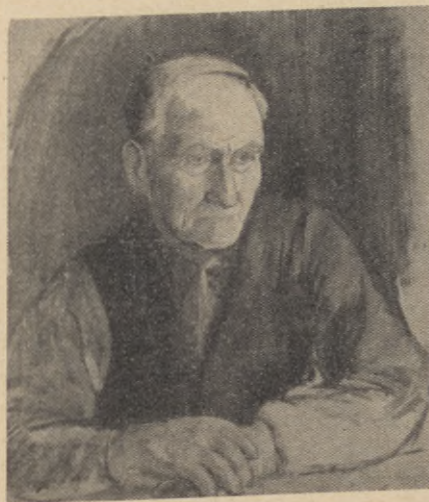
Trots denna rikedom på talanger kom hon till klarhet om, att måleriet var hennes naturligaste och djupast grundade uttrycksmedel. Men givetvis skapar en sådan mångsidighet i begåvningen ofta spänningar. Ett konstnärskynne av denna art kan inte undgå inre konflikter. Dessa talangernas söndagsbarn får ofta köpa sina segrar dyrare än de mera entydigt, klart och lugnt inriktade, som aldrig tvekar om sin rätta kallelse. Men för en äkta konstnärnatur leder, tycks

det, allt till det bästa — även det som skapar svåra spänningar, kriser.

Dagmar Holmquist-Alexandersson har i sin lätthet att improvisera både en vän och en fiende. Lättheten att skapa kan leda till löslighet, fladdrighet. Hon är emellertid starkt medveten om detta, vet att räddningen heter koncentration och vaksam anspänning. Bevis för detta ser man i många av hennes dukar. Den känslige betraktaren märker det både intui-

Dagmar Holmquist-Alexandersson.

Gammal skutskeppare från Bohuslän.

tivt och reflektionsmässigt. Vad som där bringats till helhet och harmoni ger glädje. Inte sällan har hennes dukar en betagande lyrism.

Hon föredrar den lätta, ljusa färgskalan. Jordfärgerna har inte stor plats i hennes måleri. Det mörka i hennes dukar har alltid lyster, aldrig massivitet. Där ansatser till jordtyngd prosa förekommer, avviker det så starkt från hennes övriga måleri, att man känner det som frukt av vilja snarare än av känsla och man anammar det inte så omedelbart som det andra, det ljusa och skimrande.

Det impressionistiska draget i detta måleri är så övervägande, att man endast undantagsvis märker något intellektuellt konstruktivt i det. Men det är en intelligent impressionism. Den övertygar genom sin självklarhet.

Som porträttmålare har denna konstnärinna skapat uteslutande intimt upplevda ting. Ett tidigt porträtt av målarinnan Aina Eriksson — tillkommet redan under skoltiden — är väl det mest genomarbetade av alla. De andra bär mera skissens prägel. Barnporträtten isynnerhet är gjorda med en varsam, mjuk och öm hand. Ett porträtt av en gammal skeppare hör också till dem som man minnes. Det är en vacker skildring av åldrandet, psykologiskt sann. Uttrycket av stilla vemod och försjunknenhet i minnena är gripande.

Även som karikatyrtecknare har hon givit fina prov på psykologisk träffsäkerhet. Mestadels är det en mild ironi över vrångbilderna; ytterst sällan är de elaka i den grad, att de blir sårande närgångna.

När jag slår upp svenskt Konstnärslexikon ser jag där, att en enda mening ägnats åt en karakteristik av hennes måleri. Tillåter mig att citera den: "Omväxlande med ett känsligt och vekt diffust anslag, varierat i några pärlemorskiftande västkustbilder, praktiserar hon en helt annan metod att måla, kännetecknad av oväntat kraftiga accenter i färg."

Med det citerade instämmer jag ända till nära slutet. "Känsligt och vekt diffust" är visserligen rätt intetsägande men, låt gå... "Pärlemorskiftande västkustbilder" är verkligen adekvat och bra. Och detta, att hon har "oväntat kraftiga accenter i färg" är också bra — på ett ord när — "oväntat". Sådant är nämligen inte

Forts. å sid. 19

Folk som morrar över vetenskaplig ordrikedom och obegriplighet får sig en tankeställare efter att ha bekantat sig med professor Axel Ahlmark. När anmeldaren av följande bok tog en titt på förlagets anmälningslista för vårens böcker och upptäckte den vittomfamnande boktiteln *Yrkes-sjukdomar och arbetshygien*, var slutsatsen självklar: här kom ett bokverk av mastodontklass. Ingenting för oss, som vill ha kortfattad orientering i dessa väsentliga dagsfrågor. När man sedan får den lilla smakfullt utstyrda boken på summa 110 sidor i handen, tittar igenom innehållet med både trevliga illustra-

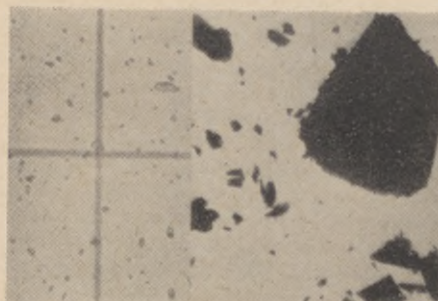

En liten strålkänslig filmremsa på rockslaget kontrollerar strålningsrisken för sjukvårdspersonal.

BOKNYTT

tioner, sakregister och litteraturförteckning — då är man beredd att revidera all gammal misstänksamhet mot vetenskapens ofta gisslade men ack så pålitliga omständlighet. Professor Ahlmarks bok är ett lysande exempel på modern vederhäftig framställning, som inte slukar "mil efter mil" av boksidor.

Går man sedan direkt på innehållet bör främst framhållas att här finns så vitt man kan förstå ingenting utelämnat. För oss kan det dock vara befogat att först stanna vid avsnittet om skador genom dammig arbete; en gruppering av olika lungsjukdomar. Yrkesjukdomen *stendammlunga* eller *silikos* är den vanligaste formen av dammlunga i vårt land. Största risken att ådra sig denna sjukdom finns i sandstens- och kvartsbrott och vid arbeten i stålgiuterier. Många vetenskapliga metoder har prövats för att få det farliga stendamm under kontroll. Den s. k. *asbestdammlungan* är en modernare variant, som uppkommer till följd av inandning av asbestpartiklar. Sjukdomen förekommer inom industrier, där olika artiklar såsom asbestduk, isoleringsmaterial m. m., framställes. Fjärran från stenbrott och dammiga industrier finns en särpräglad släkting till de

Risk för dammlungsjukdomar kan kontrolleras genom att förstora kvartspartiklar i ljusmikroskop. På halvan till v. är dammpartiklarna 500 gånger förstörade — till höger 10 gånger starkare.

två föregående sjukdomarna. Det är den s. k. *tröskdammsjukan*, som orsakas av sönderfallande vegetabiliskt material, sannolikt svampsporer av skilda slag. I vårt land synes sjukdomen mest ha iakttagits vid tröskning av havre, som på grund av regnig väderlek fått stå ute på fälten länge, så att rikligt med mögel kunnat bildas.

Strålningskador och strålnings-sjukdomar hör ju till dagens samtalsämnen. Professor Ahlmark trycker särskilt på att våra kunskaper på detta område är ganska ofullständiga. Sjukvårdspersonal är utsatt för strålningsrisker och man har också gjort mycket för att före-

SANATORIERN i den framtida sjukhusorganisationen berörs i ett yttrande från Svenska lungläkarförbundet. Det gäller frågor angående regionsjukvården. Förbundet framhåller om organisationen på länsplanet att ett centralsanatorium bör omändras till klinik för lungsjukdomar i allmänhet och att därvid bör utväljas ett, som har gott kommunikationsläge och som är beläget i närheten av ett centrallasarett, med vilket lungklinik kan utveckla ett intimt samarbete för att i framtiden uppgå i detsamma. Av geografiska och andra skäl kan det dock finnas behov av två sådana kliniker i något landstingsområde.

"För långvarigt sjuka kan med tiden samlas en försvarlig bunt intyg i socialregisterakten. För socialvårdstjänstemannen är dessa intyg, som täcker månad för månad, ibland inte särskilt upplysande. De möjliggör utbetalandet av socialhjälp men ger för övrigt sällan upplysningar av värde för den sociala vården av den sjuke. I detta avseende torde ingen väsentlig förändring av praxis ha ägt rum efter socialhjälpens införande. I själva verket pekar dock lagens ordalydelse på en helt annan och mera fruktbärande form för samarbete mellan läkare och socialvård än enbart slentrianmässigt utfärdande av intyg."

(Ur artikeln "Läkarens samarbete med socialvårdande organ" av socialläkare Gunnar Inghe i Socialmedicinsk tidskrift)

bygga strålningskador genom tekniska åtgärder och upprepad kontroll av strålkällorna. Man kan mäta den strålning, som träffar personalen exempelvis genom att undersöka en strålkänslig filmremsa, som man bär på sig under arbetet, en liten bit film, som man har satt fast t. ex. på rockslaget.

Arbetstidens förläggning under Adygnets olika timmar har ogynnsamma konsekvenser. Genom nattarbetet förhindras den för människan naturliga sömnen på natten så att den måste förläggas till mindre lämplig tid på dygnet. Matmältningsrubbingar och nervösa symptom är vanliga hos nattarbetare. Undersökningar har visat att en svensk kroppsarbetare i genomsnitt sover

fria frågor

Under denna rubrik är inte frågorna bundna till något visst ämnesområde, men om deras innehåll är så formulerat att en längre utredning är nödvändig kommer frågeställningarna ev. att behandlas i någon specialartikel. Vi kan givetvis inte lova svar på allt, men vi lovar att göra vårt bästa — välkommen med frågor till oss! Adressen är: *Tidskriften Status, Box 4149, Stockholm 4.* Märk kuvertet "Fria frågor".

I förra numrets "Fria frågor" tycktes Ni avspisa folk med avvikande mening om kungars förträffliga egenskaper med hänvisning till "riktiga" historiska källor. Gustav Vasa var nog en riktig hustyrann — och hur många gånger var han gift egentligen?

Retad Vasason

SVAR: Gustav Vasa var gift tre gånger — sista gången med Katarina Stenbock, som var 16 år gammal och överlevde honom i sextio år. Om Ni anser att denna benägenhet att ingå äktenskap är mindre önskvärd hos berömda personer så finns ju liknande exempel i vår egen tid. Ingrid Bergman har ju nyligen ingått sitt tredje äktenskap med Lars Schmidt — fast Ingrid är ju betydligt yngre än Gustav Vasa på sin tid och Lasse är väl heller inte direkt i den s. k. slyngelåldern.

Jag var nyligen på ett s. k. bönemöte på landet med vacker musik och sång. Trots den stämmingsfulla upplevelsen — ovanlig för en stadsflicka som jag — var det beklämmande att höra predikanten gång på gång upprepa, att de som inte gick med i "den frälsta skaran" var att betrakta som "förlorade" människor. Är det överensstämmande med den kristna förkunnelsen att fälla sådana yttranden?

18-åring med djupare intressen

SVAR: Ni bör helst diskutera dessa problem med någon teologiskt insiktsfull person. Ni kan säkert i Er omgivning finna sådan sakkunskap; en lugn och sansad människa, som utan alltför känsloladdade ord närmare utreder den religiösa förkunnelsens grundtankar i den berörda frågan.

■ EN VÄSTKUST...

Forts. fr. sid. 17

alls oväntat hos målarkynnen som via känsla och dröm kommer till spröd lyrisism och musik. Det är tvärtom just vad man har att vänta av dem — den psykiska balansen har sitt krav. Det mjuka, diffusa, lyriska och musikaliska är önskedrömmen, det man vill ha och vara; det andra är det nakna jaget som manifesterar sig i verklighetens: jag är. Allt är samma människa fast på olika psykiska plan. Hos Dagmar Holmquist-Alexandersson kan det verklighetsinriktade då visa sig i en nästan desperat viljebetonning. Här röjs ett oerhört starkt temperament och ett viljeliv som inte är främmande för affekter. Det är ett högst intressant måleri för den som vill psykologiskt analysera det. För den som anammar det rent över känslan är det mycket stimulerande. — Allt, även helt disparata komponenter, blir hos en konstnär av blodet till helhet, till harmonisk samverkan.

Nu, vid ett par och fyrtio års ålder, går Dagmar Holmquist-Alexandersson, mogen och medveten om sin konstnärliga kraft, in i en skapande period som säkert, trots alla livets oundvikliga störningar och slitningar, kommer att bli fruktbarande. Och hon kommer säkerligen att bli alltmer uppmärksam av den omdömesgilla kritiken.

De blindas förening

70 år

Bland de fem riksorganisationer, som ingår i Rikskommittén För Partiellt Arbetsföra, finns en pigg 70-åring. Det är De blindas förening, som uppnått denna för en organisation aktningvärd ålder. Föreningen bildades den 25 mars 1889 och jubiléet har begåtts bl. a. med utgivande av ett trevligt jubileumsnummer av De blindas tidskrift. Numret formar sig till en historik om föreningens och blindvårdens utveckling fram till våra dagar. Antalet blinda i vårt land uppgår nu till omkring 8.000. Av dessa torde cirka 20 proc. ha åtminstone någon sysselsättning, även om den för många är otillfredsställande. Vid början av år 1959 hade De blindas förening och dess avdelningar omkring 2.500 medlemmar. Föreningen, som genom åren visat en enastående aktivitet för att skapa bättre levnadsvillkor för de blinda, hoppas på fortsatt samverkan med bl. a. samhälleliga organ för att komma tillrätta med olösta problem. Däri kan man helhjärtat instämma — de blindas representanter har vi lärt känna som samarbetsvilliga och sympatiska föreningsmän.

ungefär 7 1/2 timmar per dygn, skiftesarbetaren sover under nattskiftsveckan endast omkring 5 3/4 timmar och under förmiddagsveckan knappt 6 timmar. Att sova störningsfritt under dagtimmar är svårt och en skiftarbetare måste därför ha en så god och störningsfri bostad som möjligt.

Med dessa kortfattade smakprov ur innehållet återstår bara att ännu en gång understryka att vi här har en sällsynt väldisponerad och allsidig orientering i yrkesmedicin. Man kan fundera åtskilligt på hur professorn burit sig åt för att finslipa så mycket fakta på så litet utrymme — läs själv och förundras!

S. H.

Axel Ahlmark: Yrkessjukdomar och arbetshygien, Norstedts Förlag. Pris 8:50.

MÖTE I SKYMNINGEN

Spanien

SIGNE HIRSCH

kåserar om turisternas Spanien, om Barcelonas fågelhandlare, om Guardia civil, om sardanas, nationaldansen som dansas i skuggan av katedralerna...

Det är fredag och fiestan som firas till ära för Barcelonas skyddshelgon "nuestra Señora de la Merced" lider mot sitt slut. Gator och torg är flagg- och blomstersmyckade, men på sina håll har blommorna fått ge vika för pappersgirlander i grälla färger. Det sjuder mer än vanligt av liv och rörelse i denna stad, som normalt hör till Europas mest bullersamma. Spårvagnar av den typ vi hade i Sverige i början på förra världskriget skär sig pinglande, gnisslande, skakande och tjutande upp och ned för snabbrännan Las Ramblas, eller Ramblan som vi säger när vi talar om Barcelonas hjärt-pulsåder. Hit dras alla, infödda såväl som främlingar, fascinerade av det sprudlande livet på detta breda men korta stråk.

I mitten löper den berömda promenadplatsen skuggad av plataner och kantad med berg av nejlikor, kamelior, rosor — ja, av all världens ljuvliga blomster. Näst intill står fågelhandlarna med sina burar, där hundratals fåglar söker överglänsa varandra i fjäderprakt — och läten. Dessa fågelstånd saknar aldrig sin publik, lika litet som tidningsstånden litet längre upp, där den livliga kommersen med spanska och utländska tidningar, böcker, vykort samt bilder av den senaste tjuvfäktaridolen erbjuder ett annat färgglatt inslag i gatubilden.

Vid 19-tiden är dagens arbete slut. Då är det apéritiftid och promenaddags. Man har några ljuvliga timmar framför sig, innan man vid 22.30-tiden drar sig hemåt eller lika ofta till en restaurant för att inta dagens sista måltid. Det är dessa timmar spanjoren verkligen lever. Då glömmer han lätt sin långa och dåligt betalda arbetsdag. Den presande dagshettan har övergått till angenäm kvällsvärme, ca 23 plus-

Katedralen i Barcelona. T.h. en av de stora bankerna

grader, och en svag, mycket svag aftonbris söker sig från Medelhavet upp mot staden, förbi hamnen med Kolumbus, som hög och myndig från sin pelare blickar ut över inloppet till Kataloniens huvudstad. Kvällen är trolsk och hamnstaden Barcelona lever intensivt.

Jag sugs in i gatuvimlet. En till synes aldrig sinande ström av glatt samspråkande, leende — sällan skrattande — livligt gestikulerande och flanerande människor böljar upp och ner i den ståtliga allén. För den som av någon anledning inte orkar följa med i strömmen finns det stolar i långa rader, där man för en billig penning kan sitta ner och från parkettplats njuta den tjuusande anblicken av förbipasserande vackra kvinnor i tunna sommarklänningar med ett rikt hårsvall över nakna skuldror, av män med eld i blicken och en gnistrande tandrad under "rabatten". Alla är barhuvade. En hatt i den omgivningen skulle verka främmande vilsekommen fågel.

En liten folksamling borta vid hållplatsen. En grupp högljudda och vilt gestikulerande människor tycks vända sin harm mot den helige pater som med upphöjt lugn skrider gatan upp, tydligen helt absorberad av tanken på högre ting. Han har

bönboken under armen, och fingrarna glider vant över radbandets kulor. Vad har hänt? Jo, man hade åkt spårvagn, och på den överfyllda plattformen hade någon börjat tala om Salon Tinell och den där pågående utställningen av den "gudabenedade" byggherren Gaudís alster. (Denne arkitekt vars skapelser verkar skrämmande i sin bisarra stil dog för drygt 30 år sedan, men hyllas, för att inte säga dyrkas, än idag som det största stjärnskottet på arkitekturens himmel).

Fågelhandel på Las Ramblas, Barcelonas pulsåder

Alla hade deltagit i samtalet, superlativerna hade flödat och entusiasmen var enorm. Till slut hade även "el padre" yttrat sig — men givit uttryck åt en helt *avvikande* mening. Och då brast stormen lös. Indignationens vågor tornade upp sig så att den ärevördige fann sig föranlåten att stiga av vid närmaste hållplats. — Man fortsatte att ge luft åt sin harm. Men tyvärr är den heliga kyrkan oantastlig! Dit når inte ens "guardia civil" som annars är en maktfaktor att räkna med.

Guardia civil, ja! Vad dessa poliser i den kantiga uniformshatten egentligen har för funktion är det ingen som med bestämdhet vet. Officiellt snokar de efter tjuvar och smugglare. Ett är dock säkert: det är folk man måste stå väl med. Barmannen kan alltid bjuda på en drink. Men den fattiga lantarbetaren långt uppe bland bergen, som inte heller undgår inspektionsbesök, han måste kanske offra sin sista värphöna. — "Para su señora" säger han älskvärt men med svidande hjärta. Han har inte illa gjort, han är bara fattig och maktlös. Och det behövs ju endast att någon av bergstrakternas marodörer förmodas hålla till i grannskapet för att miss-tänksamheten skall kasta sin svarta slagskugga över alla och envar som råkar ha sin boning där.

Inte ens Eros-dyrkarna går fria i detta kärlekens ombesjungna land. En nattligt mörk och öde badstrand med tätt liggande uppdragna fiskebåtar kan te sig nog så lockande för ett älskogsträngtande par. Men ack, det kan bli ett dyrbart äventyr för de två. Guardia civil har ögon som ser i mörker och det hela kan ända med rapport, inställelse hos polisen och rundligt tilltagna böter.

Men det är inte bara utomhus man slår vakt om dygden. Inomhus, på enklare danslokaler, finns ett annat slags väktare, s. k. *vigilantes*. Det är medelålders herrar med argusögon som girar runt bland de dansande paren som något slags vågbrytare på passionens hav. Ty vad som sker öppet i Frankrike t. ex. förbjuds i Spanien. Så olika ser man på tingen i de två grannländerna.

◇

Jag har kommit in på Calle de Fernando, en lång smal gata kantad med restauranter, barer, kaféer och affärer, affärer av alla de slag

och utan någon bestämd stängningstid. Livet löper dygnet runt, en hamnstad går aldrig till vila. Men Barcelona är inte endast en hamnstad, det är också en miljonstad som alltjämt försvarar sin ställning som Spaniens kommersiella och industriella centrum.

Någon rör vid min arm. Jag tittar till och finner vid min sida en liten gumma med ett gulnat, skrumpet ansikte där rynkorna nästan slåss om utrymmet.

— *Cigarillos* — viskar hon hest. Fina amerikanska, endast 10 pesetas. — Jag köper ett paket. Antingen är det smuggelgods, vilket är mycket troligt, eller också spansk efterapning. Sådan handel ser man av någon anledning genom fingrarna med.

Plötsligt tar gatan slut och jag befinner mig framför katedralen. Och lika plötsligt skiftar bilden karaktär. Den öppna kvällsmörka platsen bjuder på ett annat slags skådespel, stort mäktigt och gripande. Hela det enorma templet med höga torn, kapell, pelargångar och läktrarvåning badar i en slösande rikedom av ljus. Ett inre ljusflöde som inte ser ut att vara av denna världen banar sig väg genom otaliga fönster, gluggar, torn och arkader

och väller ut i den mörka omgivningen. En ljussensation, en saga ur Tusen och En Natt. Jag står som trollbunden och bara ser och ser... Verklighet och fantasi smälter ihop, och jag tycker till slut att tornen blir till jättearmar som sträcker sig upp mot stjärnorna och den sametsblå oändligheten...

◇

Jag återkallas till verkligheten av skrällande högtalarmusik. Jag blir nyfiken och vill leta rätt på "källan". Den måste finnas i närheten. Jag kilar upp i en gränd. Jodå, mycket riktigt, på andra sidan katedralen på den stora pation har man byggt upp en tillfällig musikestrad, och där sitter en orkester och spelar för fullt. Nedanför böljar och vaggas ett folkhav i mjuka rytmiska ringar. Pation räcker inte längre till, man har sökt sig ut i närliggande gatumynningar och bildat smärre dansringar. Männen har krängt av sig sina kavajer och lagt dem i en hög på gatan inne i ringen. Mellan kavajerna skymtar damväskor fram.

Se detta är den verkliga fiestan! Man har gått man ur huse för att fira den heliga Merced, och till hen-

Forts. å sid. 25

Man dansar sardanas framför kyrkan

I en landsortstidning såg jag en annons från en lantbrukare, som behövde en duktig "piga". Är inte sådana lågt stående benämningar på tjänstefolk för länge sedan utmönstrade ur språket?

Kultiverad hemmadotter

SVAR: Antagligen är det "lantbrukaren" själv som formulerat annonsen — inte tidningen. Han vill ha "en duktig

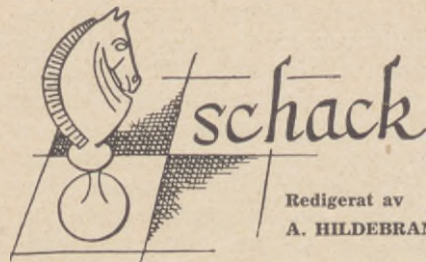
piga" och inte något annat fruntimmer. Beträffande språkbruket avlöstes pigan av jungfrun, som slutligen blev hembiträdet.

Vi grönsaksätare bli ofta hänade för vår åtrå till vitaminer. Bortsett från de glåpord en människa med sunda kostvanor lär sig att ta med en nypa salt, skulle det vara intressant att veta vid vilken tidpunkt de omdiskuterade vitaminerna gjorde sitt intåg i språket?

Grönsaksätare i osympatisk miljö

SVAR: Vitaminerna är tämligen nya i språket. Vi har försökt spåra dem och kommit fram till att de dök upp i språket först år 1912.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

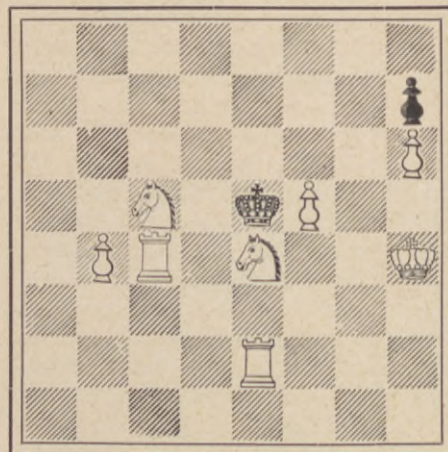
Försäkringsman, astronom, schackkomponist

En verklig mångsysslare i Vår Herres hage var Wolfgang Pauly. Han hade tyskt påbrå och föddes år 1876 i Dohna vid Dresden, men redan som 6-åring kom han till Bukarest, där han var bosatt under hela sitt återstående liv och där han avled år 1934. Till professionen var Pauly vice direktör i ett försäkringsbolag. Han var matematiskt intresserad och som 22-åring firade han en stor triumf som amatörastronom genom att upptäcka en av småplaneterna och beräkna dess bana. Planeten bär efter upptäckaren namnet Pauly. Ungefär vid sekelskiftet började hans intresse för problemkonsten, och han utvecklade snart ett fulländat mästerskap på ett flertal områden inom schackkompositionen. Sålunda har han skapat klassiskt vordna mattbilds- och ekoproblem, men även kombinationsuppgifter av rang och fantasiproblem av utsökt behag. Hans produktion omfattar ca 5.000 problem, men trots denna oerhörda produktivitet var hans alster alltid utförda med största omsorg.

PROBLEM

av Wolfgang Pauly

Deutsche Schachzeitung 1907

Matt i 3 drag.

Lösningen återfinns på sid. 5.

DAMSCHACK

Man hör ofta talas om damer på schackbrädan, men mindre ofta om damer vid schackbrädan. Så är dock fallet i nedanstående parti som utkämpas av två framstående mästarrinnor. Ivanowa är bulgariska och sitt lands främsta kvinnliga schackmatador. Hennes motståndare ryskan Borissenko har för några år sedan varit världsmästarrinna.

Samling ger styrka

1,4 miljoner löntagare

står i dag samlade i

deras språkrör är tidskriften

Fackföreningsrörelsen

UTKOMMER VARJE VECKA

PRENUMERATIONSPRIS 10 KRONOR

VÅR I PARAGRAFLANDET

Våra skaldar får det allt snävare med utrymmet för sina alster på tidningsredaktionerna. Dagens barometer visar ungefär så här: Sakprosan tränger novellskrivarna tillbaka; lyriken hänger på osynliga trådar (förr hette det sköra!) och romanen är på avskrivning. En litteraturdoktor anmäler nog en stilla protest mot denna grovsortering i skrivarproblemen, men vi går vidare som Frida i vårstädningen, dvs. vi kliver upp på stegens högsta pinne för att få överblick över den skara, som gärna låter hår och skägg växa till ansenliga längder och ser baskern som människans naturliga huvudskydd. Barometern visar vidare att tidningar av fackförbundet lägger upp stramare linjer för innehållet; dikterna och novellerna ha länge nog syndat på nåden. De skönlitterära partiklarna trängs ihop längs bak i bladen. Inga klara stjärnor blinka läng-

re i Klarakvarterens omsjungna trakter. Birger Vikström — en av de stora — är borta, och det är nu länge sedan vi hörde gamle Fritz Stenlunds trötta steg tona bort i redaktionskorridorerna.

Den raskt marscherande sakprosan breder ut sig med siffror och diagram på tidningssidorna. Man akte sig väldigt noga för att yttra sig i dagens frågor utan sakligt underlag! Helst bör man stödja sig på fakta från en statlig utredning, en opinionsundersökning med exakta frågeställningar eller en utförligare, dagsfärsk sociologisk undersökning.

Vem vill protestera mot denna tågordning utan att riskera att bli beskyldd för

att fiska i osaklighetens grumliga vatten? Nej, riskera inte att dina betraktelser hänförs till avdelningen knarr ur en föråldrad redaktionsstol. Ingen återgång till 30-talets rökringar kring stolen; den onyanserade tidens Sturm und Drangossar. Väl minns vi från den tiden Artur Lundkvist, född 1906 i Oderljunga i Skåne, då han kom, såg och segrade med sina lyriska kaskader:

*Jag är rå och vild av bara hälsa och ungdom och kraft,
jag vårdslösar mitt yttre och är grov i mun,
jag är rättfram och fruktansvärt oartig,
jag är obildad och saknar uppfostran,
jag har ingen moral
och jag kan inte konversera damerna —*

Det var många "jag" och friska tag i en och samma strof. Och än i dag kan vännen Artur Lundkvist spela upp till "Vindingevals" — han tillhör de pålitliga märkena som står sig genom trettiotal och fyrtiotal och femtiotal. Han står rycken också i sakprosans bränningar och håller ännu huvudet högt på kultursidorna.

Men man frågar sig i alla fall hur det står till med tillväxten på de litterära gräsmattorna?

Nog måste väl skaldekonsten förnyas i takt med det nya läget? Förmläran och syntaxen måste läras om. Det går inte att dröja sig kvar i den gamla redaktionsmallen. Det betyder att man får sitta och bläddra i refuserade noveller och dikter försedda med redaktionernas prydliga visitkort och firmatryck: "Vi tacka för Ert vänliga erbjudande men tyvärr ha vi inte möjlighet..."

Jo, det rör sig på andra håll, även om det är stilla i Klara. Det finns skaldar, som fångar in hela tidsandan i ett enda svep. Det finns rytmer av i dag. Hör bara på Birger Norman i vårviden:

*Tre unga kvinnliga socionomer
med blåsippor i händerna
och slängande axelväskor
vandrar i ljusa klänningar
ut över ett nysått formulär
där små gröna paragrafer
just sticker upp.*

KUNGSINDISKT

A. Ivanowa

1. d4
2. c4
3. Sc3
4. e4
5. f3
6. d5
7. Le3
8. Dd2

V. Borissenko

- Sf6
- g6
- Lg7
- d6
- e5
- 0—0
- Se8
- f5

I Sämischvarianten i kungsindiskt brukar spelarna rockera åt olika håll och därefter sträva efter ömsesidiga kungsangrepp. Här gestaltar sig spelet annorlunda: svart skrider till motaktion på kungsflygeln.

9. Ld3	c5
10. dxc6	bxc6
11. 0—0—0	De7

Genom detta starka och fantasifulle drag visar den bulgariska mästarinna att hon inte hyser någon större respekt för sin VM-bekräftade ryska motspelerska. Den överraskande motaktionen på damflygeln ligger långt från alla schabloner.

12. —	dxc5
13. Sa4	Sbd7
14. Da5	f4
15. Lf2	Sef6
16. Lc4†	Kh8
17. Sxc5	

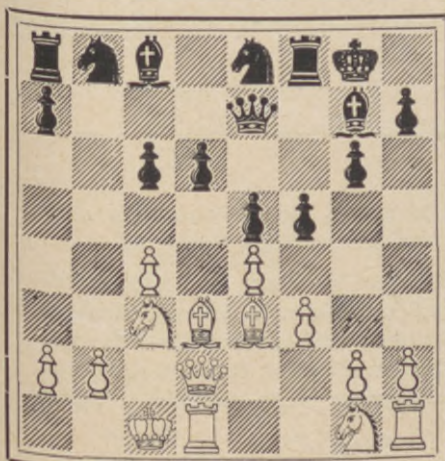
Bonden har återvunnits samtidigt som den svarta damflygeln lamslagits.

17. —	Sb6
18. Lb3	Te8
19. Sge2	Lf8
20. Sc3	Tb8
21. Td2	Sh5
22. Thd1	Sg7
23. Sca4	Dc7
24. Dc3	g5

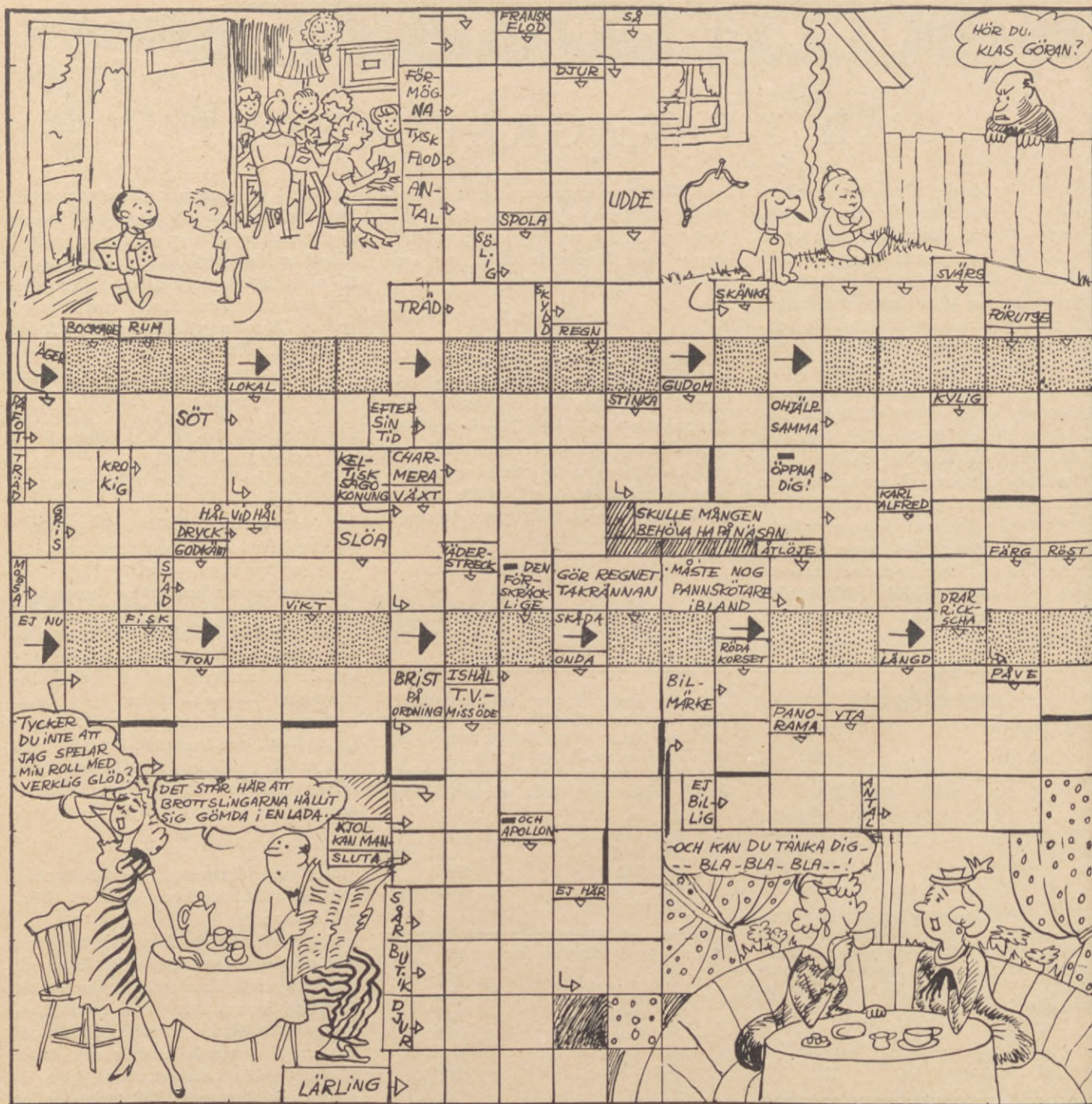
Svarts ställning är så pass låst att det är svårt att se någon befrielsemanöver. Textdraget är helt enkelt ett väntedrag.

25. Tc2	De7
26. Sd3	La6
27. Lc5	Df6
28. Lxf8	Dxf8
29. Sxe5	Sxa4
30. Lxa4	Tbd8
31. Txd8	Txd8
32. Lb3	Ta8
33. Sf7†	Kg8
34. Sxg5†	Kh8
35. Se6	De7
36. Sxg7	Dxg7
37. Dxg7†	Kxg7
38. Txc6	uppgivet

Ett av vit mycket starkt genomfört positionsparti.

12. c5!

Bildkryss nr 5

Namn

Adress

Postadress

Vårt majkryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt i gång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 juni. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 5". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status julnummer.

Lösning till Bildkryss nr 3

nes ära tråder man nu den katalanska nationaldansen SARDANAS, som förresten är något långt mera än en dans. Sardanas är en kult, en tradition som ligger djupt förankrad i folkets själ. Och det är kanske därför det vilar en sådan enkel värdighet över de dansande, unga såväl som gamla. Intet stöj, intet skratt, ingen förtäckt älskogslek. Man ger sig hän åt dansen med hela sin själ, rytmen och livsglädjen har man i blodet.

Den gången fransmännen invaderade Spanien förbjöds sardanas, den ansågs alltför nationellt enande och därför politiskt farlig för inkräktarna. Åtgärden fick emellertid precis motsatt verkan. Man dansade i hemlighet och svetsades ännu hårdare samman.

Idag står sardanas på skolschemat. Jag har sett unga, allvarliga präster i sina fotsida kaftaner med oändligt tålmod dansa runt med barn i förskoleåldern, till och med på kyrkans egen mark, och jag har bevittnat hur äldre omfångsrika män och kvinnor förvånansvärt lätt följt med i denna hoppande, springande och trippande folkdans.

Sardanas har blivit en oberoendets symbol, en manifestation av kärleken till den egna provinsen och till den brunröda spanska jorden.

Så här ser bildkryss nr 3, 1959, ut då det är rätt ifyllt. Första priset på 25 kr gick till Margareta Uhre, Gelbgjutaregatan 1,

Göteborg N, tian erövrades av G. Eriksson, Storgatan 14, Strängnäs, och femman av Bror Palm, Bryggargatan 41, Teg.

Einar Lind: MÄNNISKOR och PARAGRAFER

"Göteborgs socialvårdare nr 1" skriver Göteborgs-Tidningen om syssloman Einar Lind

"30 år inom socialvården — fattigvården hette det tills för några år sedan — och han har inte förlorat tron på människorna"

EN BOK FÖR SOCIALVÅRDARE — kommunala förtroendemän — för alla som vill veta något om verkligheten i "hjälpformernas värld".

STATUS FÖRLAG, Box 4149, Stockholm 4

Härmed beställes

..... st. ex. av boken "Människor och paragrafer" att sändas mot postförsrott till ett pris av kronor 6:50 per ex. + expeditonsavgift 1 kr.

Namn

Adress

Var god texta — tack!

Status 5/59

STOCKHOLM

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter Broschyromslag

MALMÖ

Fråga alltid efter S:T KNUTS
Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK
Malmö — Telefon 211 80

MALMÖ

ALLT i pappersbranschen
billigast från
Skånska Papperscentralen AB.
S:a Promenaden 39 A
Tel. 718 30 — Växel

Vid besök i Malmö
rekommenderas

La Couronne

MARMOR, KALKSTEN
och GRANIT
INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON
Villa Daisy, Mariedalsvägen
MALMÖ Tel. 153 80

Ni har väl prenumererat
på STATUS?

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer
Försäljning av nya ringar

UPPSALA

allt i virke
allt i byggnadsmaterial från

SKOGSÄGAREFÖRENINGEN

länets ledande bränsleleverantör i
ved - kol - koks - briketter

UPPSALA LÄNS
SKOGSÄGAREFÖRENING
Huvudkontor Svartbäcksgatan 2
Uppsala. Tel. växel 395 90

Det är något visst med VW

En bil, som är lättkörd, sportig, vägsäker. Och snabb, pigg, oöml En bil, som är billig, bränslesnål och har rekordhög andrahandsvärde. Dessutom skön, bekväm, familjär. VOLKSWAGEN — det är **mycket** med den bilen.

FRODE LUND

Malmö, Lund, Eslöv, Höör, Skurup, Trelleborg

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64 Väduren 21 Tel. 313 64
ESKILSTUNA

Gynna
svensk industri

KONVALESCENTVÅRD REKREATIONSVISTELSE

= eftervård

= förebyggande vård

- **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

- **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM, UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

- **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS, EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 271 65
Plats för 30 gäster

- **FRITIDSGÄRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

- **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

- **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Plats för 22 gäster

- **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,
Almbacksgatan 2 B, MALMÖ
Telefon Ejratäl 14
Plats för 35 gäster

Några interiörer från de trivsamma konvalescenthemmen, som drives av de lungsjukas organisationer

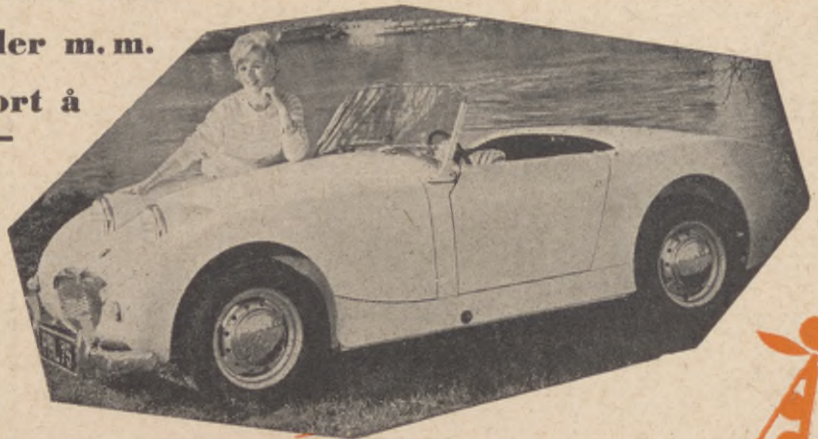
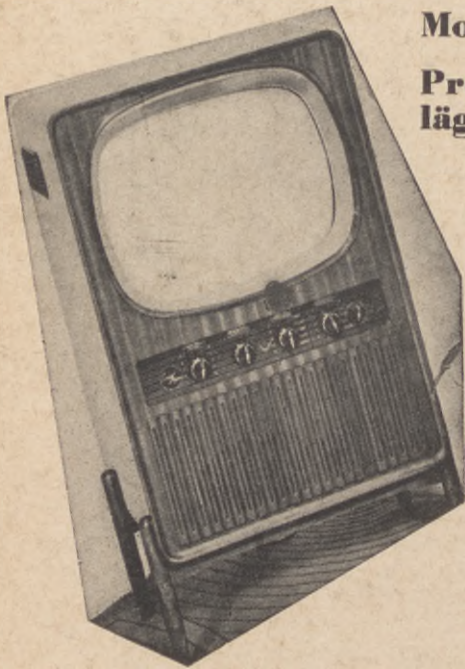
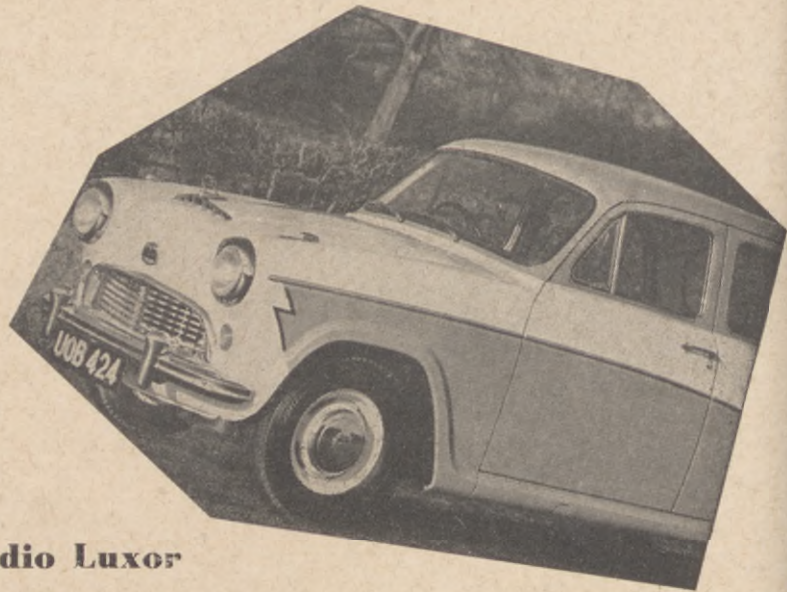

Förfrågan om konvalescentvård

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

**CHANSA
VINN**

- 1 Austin A 55
- 1 Austin Healey Sprite
- 3 Austin A 35
- 5 TV med FM-radio Luxor
- 10 TV bordsmod. AGA
- Hushållsassistenten
- Monarpeder m. m.
- Presentkort å
lägst 10:—

**DE LUNGSJUKAS
RIKSFÖRBUNDS
RIKSLOTTERI 1959**

med över 4.500 vinster

Frankeras
med
20-öres
frimärke

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott + porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad fr. o. m. maj t. o. m. juni 1959 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 5/59

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

10 lotter i samma sändning — 10 % och dragningslista gratis
20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Rekvirera nu! Teckna månadsabonnemang!